

fort. M.Mellin

III Międzynarodowa Konferencja nt. Działalności Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt Dzikich w Polsce - grudzień 2017

Materiały pokonferencyjne

Konferencja i opracowanie materiałów sfinansowane w ramach realizacji projektu „Symbiosis – ochrona ex-situ gatunków zagrożonych i edukacja ekologiczna w działalności polskich ośrodków rehabilitacji zwierząt – wzmocnienie potencjału sieci ośrodków na Warmii i Mazurach”

**Kolejna konferencja Symbiosis za nami.
Jak zwykle był to niesamowity czas spotkań,
wymiany wiedzy i doświadczeń, za który dziękuję
wszystkim prelegentom i uczestnikom.**

Rocznie ponad tysiąc zwierząt gatunków chronionych uzyskuje pomoc w ośrodkach rehabilitacji zwierząt w naszym regionie. Z roku na rok ze względu na wciąż rosnącą presję człowieka na środowisko te liczby również rosną. Profesjonalizacja opieki nad dzikimi zwierzętami, zapewnienie odpowiednich warunków do rehabilitacji znacznie zwiększa szanse poszkodowanych zwierząt na przeżycie i powrót do naturalnego środowiska – dlatego tak ważna jest wymiana wiedzy między ośrodkami i konferencje naukowe.

W tym roku rozmawialiśmy zarówno o specjalistycznych aspektach opieki nad dzikimi zwierzętami, jak i również o aspektach etycznych naszych działań oraz braliśmy udział w warsztatach na temat fundraisingu w organizacjach zajmujących się opieką nad zwierzętami. Cieszę się, że możemy Państwu zaprezentować streszczenia w wykładów.

Zapraszam do zapoznania się z materiałami z konferencji.

FUNDACJA ALBATROS

Bukwałd 45a, 11-001 Dywity

- KRS 0000263522
- NIP 7393574717
- REGON 280150768

kontakt:

info@falbatros.pl

fot. Piotr Ratuszyński

dr Ewa Rumińska
Prezes i Założycielka Fundacji Albatros

Jeden z niepełnosprawnych bielików mieszkających w ORPD w Bukwałdzie;

Jedną z głównych przyczyn wypadków i śmiertelności dzikich ptaków jest działalność człowieka. Ranne i chore ptaki pozostawione bez pomocy i specjalistycznej opieki, nie mają szansy na przeżycie

Poszkodowane zwierzęta wymagają specjalistycznej opieki weterynaryjnej i odpowiednich warunków do rehabilitacji, które zapewnić mogą jedynie ośrodki rehabilitacji ptaków dzikich. Przy odpowiednim leczeniu i opiece ptaki mają dużą szansę na powrót do naturalnego środowiska.

Projekt SYMBIOSIS ma na celu wypracowanie nowoczesnych rozwiązań dla edukacji ekologicznej w Polsce opartych na działalności ośrodków rehabilitacji dzikich zwierząt. Jego istotną składową jest sieć ośrodków rehabilitacji zwierząt (SOR) – pionierskie na skalę naszego kraju rozwiązanie zaproponowane przez Fundację Albatros, którego celem jest zwiększenie efektywności działania poszczególnych placówek poprzez system współpracy i jednolity program działania oraz finansowania.

Już w 2007 roku Fundacja Albatros zainicjowała powstanie sieci ośrodków rehabilitacji w regionie Warmii i Mazur – pierwszego tego typu porozumienia ośrodków w Polsce. Od początku idea ta była realizowana przy współpracy i pod patronatem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie. Od tamtej pory, początkowo w ramach projektu o nazwie Ptasi Ambulans, potem wcielonego do międzynarodowego projektu SYMBIOSIS, fundacja systematycznie wspiera grono osób zajmujących się rehabilitacją dzikich zwierząt przez cykl konferencji, szkoleń i seminariów: zrealizowała 2 kursy dla pielęgniarzy dzikich zwierząt, cztery seminaria i trzy międzynarodowe konferencje, które były i są jedynymi wydarzeniami w branży realizowanymi na tę skalę w Polsce.

Obecnie, począwszy od roku 2017 fundacja realizuje projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich (POIŚ) „Symbiosis – ochrona ex-situ i edukacja ekologiczna w działalności polskich ośrodków rehabilitacji zwierząt – wzmocnienie potencjału sieci na Warmii i Mazurach”, w ramach którego konferencja została zorganizowana.

Cele projektu:

- ochrona ex-situ 120 gatunków chronionych poprzez leczenie w ośrodkach rehabilitacji zwierząt
- wzrost liczby zwierząt zwracanych naturze spośród pacjentów ośrodków w regionie Warmii i Mazur
- wsparcie merytoryczne kadry ośrodków rehabilitacji zwierząt w Polsce
- integracja i wymiana doświadczeń, rozwój współpracy z ośrodkami z Europy i świata
- wzrost świadomości społecznej w dziedzinie ochrony bioróżnorodności

Jednym z nadrzędnych celów projektu Symbiosis jest budowanie platformy wymiany doświadczeń i wiedzy pomiędzy osobami związanymi z tematyką leczenia oraz ochrony dzikich zwierząt

III Międzynarodowa Konferencja poświęcona Ośrodkom Rehabilitacji Dzikich Zwierząt odbyła się w dniach 8-9.12.2017 na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie.

Na konferencji poruszano zagadnienia związane z tworzeniem, organizowaniem, funkcjonowaniem oraz rolą Ośrodków Rehabilitacji Dzikich Zwierząt. W tym roku rozmawialiśmy zarówno o specjalistycznych aspektach opieki nad dzikimi zwierzętami, jak i również o aspektach etycznych działań ośrodków oraz braliśmy udział w warsztatach na temat fundraisingu w organizacjach zajmujących się opieką nad zwierzętami.

Konferencja została zorganizowana przez Fundację Albatros oraz Regionalną Dyрекję Lasów Państwowych w Olsztynie, Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska w Olsztynie, Mecenat Publiczno-Prywatny pod patronatem Ministerstwa Środowiska, Generalnej Dyрекcji Ochrony Środowiska, Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Prezydenta Miasta Olsztyn, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Regionalnej Dyрекcji Ochrony Środowiska w Olsztynie, Ambasady Stanów Zjednoczonych, Głównego Inspektoratu Weterynarii.

Program konferencji 8 grudnia (piątek) :

Etyczne aspekty funkcjonowania ośrodków rehabilitacji zwierząt –

dr n. hum. Dariusz Liszewski

Torreferrussa Wildlife Rehabilitation Centre – ośrodek rehabilitacji dzikich zwierząt Barcelona, Katalonia
– praca w ośrodku: misja, rehabilitacja, programy hodowlane, interwencje

Enric Fusté, BSc (Hons) MSc Wild Animal Biology MRSB, Katalonia

Pozyskiwanie funduszy na leczenie i rehabilitację dzikich zwierząt, cz. I – warsztat

Robert Kawałko

Pozyskiwanie funduszy na leczenie i rehabilitację dzikich zwierząt, cz.II – warsztat

Robert Kawałko

Program konferencji 9 grudnia (sobota)

Biologia i odchów najpopularniejszych gatunków ptaków wodnych – praktyka pielęgniarza w ośrodku rehabilitacji

Tadeusz Markos, Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt w Jerzwałdzie

Apiterapia w leczeniu dzikich zwierząt

dr n. wet. Ewa Rumińska, Natalia Piotrowska, Ewa Niewiarowska, Ośrodek Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie

Odchów ręczny jerzyków (*Apus apus*) – badania nad dietą i odchowem w warunkach sztucznych wraz z protokołem odchowu ręcznego dla ośrodków rehabilitacji zwierząt

Enric Fusté, BSc (Hons) MSc Wild Animal Biology MRSB, Katalonia

Przypadki zatruc zwierząt w latach 2014-2016

lek. wet. Bartosz Sell (autorzy: Bartosz Sell, Marta Giergiel, Tomasz Śniegocki, Andrzej Posyniak, Wojciech Cybulski) Zakład Farmakologii i Toksykologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach

Przyczyny śmiertelności ptaków wodnych w ośrodkach rehabilitacji zwierząt

Ewa Niewiarowska

Omówienie aktualnego Minimum Standard for Wildlife Rehabilitation

Natalia Piotrowska

Ptasia Straż – pilotażowe rozwiązanie usprawniające działalność interwencyjną dla dzikich zwierząt

Adam Rauba

03 / Streszczenie wykładów

W tym rozdziale znajdą Państwo materiały z III Konferencji Symbiosis – streszczenia wykładów poszczególnych prelegentów

Wykłady ułożone są w kolejności tematycznej - najpierw omawiamy kwestie estyczne i standardów opieki nad dzikimi zwierzetami. Następnie przechodzimy do wiedzy specjalistycznej dotyczącej odchowu i leczenia poszczególnych gatunków.

Etyczne aspekty

funkcjonowania ośrodków rehabilitacji
zwierząt

dr n. hum. Dariusz Liszewski

Instytut Filozofii UWM

dr n. hum.

**Dariusz
Liszewski**

Instytut Filozofii
UWM

Pracuje w Instytucie Filozofii UWM. Jego zainteresowania naukowo-badawcze koncentrują się na humanistycznych podstawach ochrony środowiska

Zajmuje się różnymi zagadnieniami związanymi z ochroną środowiska, które konstytuują m.in. takie dyscypliny jak: ekofilozofia, etyka środowiskowa, etyka ochrony zwierząt, etyka odpowiedzialności globalnej, filozofia zrównoważonego rozwoju.

Uczestnik wielu konferencji i seminariów naukowych podejmujących filozoficzne i etyczne problemy relacji człowiek-natura, a zwłaszcza człowiek-zwierzęta.

Członek Lokalnej Komisji Etycznej do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach w Olsztynie. Miłośnik zwierząt wszelakich, a zwłaszcza swoich psów.

Absrakt

słowa kluczowe:

*ochrona środowiska,
etyka, moralność,*

W myśl art. 5 pkt 13 „Ustawy o ochronie przyrody” Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt (ORZ) jest miejscem, w którym prowadzi się leczenie i rehabilitację zwierząt dziko występujących, wymagających okresowej opieki człowieka w celu przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego. Zgodnie z intencją ustawodawcy, ORZ wydają się być racjonalną odpowiedzią na problemy wynikające z sąsiedztwa człowieka i dzikiej przyrody.

Jednym z takich problemów są rozmaite „kolizje” zwierząt z urządzeniami i formami funkcjonowania naszej cywilizacji np. ptaków z przeszklonymi wiatami przystanków autobusowych. W naturze też zdarzają się wypadki, zranienia, choroby i śmierć, ale istnieją one poza ludzką moralnością, ponieważ uważamy, że natura jako dziedzina autonomiczna jest moralnie irrelevantna.

Inaczej w miejscach cywilizacyjnie uporządkowanych, a jest ich coraz więcej i są nimi obecnie nawet lasy, moralność nakazuje nam wziąć odpowiedzialność za skutki naszych działań, także w odniesieniu do zwierząt. Racjonalność staje się w ten sposób wyrazem odpowiedzialności etycznej za skutki naszego wpływu na środowisko. Dlatego funkcjonowanie ORZ należy rozpatrywać nie tylko w perspektywie skuteczności zabiegów leczniczych oraz kontekście ochrony gatunkowej, lecz przede wszystkim jako instytucję z gruntu etyczną.

W swoim referacie autor wyodrębnił i analizował najważniejsze aspekty etyczne wielowymiarowej, w tym społecznej, roli i aktywności ORZ, mianowicie: Etyczne podłoże – empatia, ewolucja moralności, ORZ jako odpowiedź na moralne zapotrzebowanie społeczne.; ORZ w perspektywie etyki filozoficznej; Dylematy etyczne lekarza pracującego w ORZ; Edukacja etyczna – ORZ jako element edukacji ekologicznej i społecznej.

Absract

key words:

*environment protection,
ethnic, morality*

Pursuant to Art. 5 point 13 of the „Nature Conservation Act” Animal Rehabilitation Center (ORZ) is a place where wild animals are treated and rehabilitated, requiring periodic human care in order to restore them to the natural environment. According to the legislator's intention, the ORZ seems to be a rational response to the problems resulting from the vicinity of humans and wild nature.

One of such problems are various „collisions” of animals with the devices and forms of functioning of our civilization, e.g. birds with glazed bus stops. Accidents, injuries, diseases and deaths also occur in nature, but they exist outside of human morality because we consider nature as an autonomous domain to be morally irrelevant.

Otherwise, in civilizationaly ordered places, and there are more and more of them and even forests today, morality requires us to take responsibility for the effects of our actions, also in relation to animals. In this way, rationality becomes an expression of ethical responsibility for the effects of our impact on the environment. Therefore, the functioning of ORZ should be considered not only from the perspective of the effectiveness of medical treatments and the context of species protection, but primarily as an ethical institution.

In his paper, the author distinguished and analyzed the most important ethical aspects of the multidimensional, including social, role and activity of ORZ, namely: Ethical background - empathy, the evolution of morality, ORZ as a response to moral social demand; ORZ in the perspective of philosophical ethics; Ethical dilemmas of a doctor working at ORZ; Ethical education - ORZ as an element of environmental and social education.

Etyczne aspekty funkcjonowania ośrodków rehabilitacji zwierząt

dr n. hum. Dariusz Liszewski

Instytut Filozofii UWM

Streszczenie wykładu z dnia 8.12.2017 na III Międzynarodowej Konferencji nt. Działalności

Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt Dzikich w Polsce

Wstęp

O funkcjonowaniu ośrodków rehabilitacji zwierząt dzikich najczęściej mówimy w kontekście prawnym, weterynaryjnym. Rozważamy specjalistyczne kwestie związane ze sprawowaniem opieki nad poszkodowanymi zwierzętami. Dużo rzadziej rozważamy etyczne podstawy tych działań. Każda z osób zaangażowanych w ochronę zwierząt i przyrody ma mniej lub bardziej określony motywacje etyczne swojego postępowania, jednak często niewyartykułowane, bo wynikające bardziej z uwewnętrznionego poczucia, niż racjonalnego dyskursu. Warto przyjrzeć się działalności ośrodków rehabilitacji dzikich zwierząt z perspektywy filozoficzno-etycznej, aby zdefiniować zasady nadrzędne, imperatywy moralne, które stoją za działaniami ośrodków jako instytucji i osób, które są zaangażowane w niesienie pomocy rannym zwierzętom.

Podłoże etyczne – empatia, ewolucja moralności, zapotrzebowanie społeczne

Najprościej powiedzieć możemy, że ośrodki rehabilitacji zwierząt powstały jako reakcja na problemy wynikające z sąsiedztwa człowieka i dzikiej przyrody. Jednym z takich problemów są zdarzenia do, których dochodzi na styku świata przyrody i świata człowieka, zdarzenia w wyniku których zwierzęta

stają się poszkodowane – ulegają wypadkom, zatruciom, tracą siedliska. Dochodzi dosłownie i w przenośni do zderzenia światów, w skutek których powstaje krzywda, cierpienie zwierząt, za którą jako twórcy tego świata, świata ludzi jesteśmy odpowiedzialni.

W naturze też zdarzają się wypadki, zranienia, choroby i śmierć, ale istnieją one poza ludzką moralnością, ponieważ uważamy, że natura jako dziedzina autonomiczna jest moralnie irrelevantna.

Inaczej w miejscach cywilizacyjnie uporządkowanych, a jest ich coraz więcej i są nimi obecnie nawet lasy, moralność nakazuje nam wziąć odpowiedzialność za skutki naszych działań, także w odniesieniu do zwierząt. Racjonalność staje się w ten sposób wyrazem odpowiedzialności etycznej za skutki naszego wpływu na środowisko. Dlatego funkcjonowanie ORZ należy rozpatrywać nie tylko w perspektywie skuteczności zabiegów leczniczych oraz kontekście ochrony gatunkowej, lecz przede wszystkim jako instytucję z gruntu etyczną.

„Zwierzę nie jest rzeczą, nieczułym automatem. Zwierzę jest zwierzęciem, jest żywą, doznającą istotą – i ten właśnie fakt, że jest żywą, doznającą istotą, powinien wyznaczać nasze zachowanie. Powinniśmy starać się o to, aby zwierzętom nie sprawiać cierpienia i powinniśmy, w miarę możliwości, uszanować ich wolę życia.”

Ija Lazari-Pawłowska (1921-1994), Etyka, Pisma wybrane, Wrocław 1992.

Etyka filozoficzna – refleksja, uzasadnienie, normy

Prawo zwykle odzwierciedla ewolucję moralności i w kontekście tego istnienie instytucji mających pomagać poszkodowanym rannym zwierzętom zostało prawnie ukonstytuowane. W myśl art. 5 pkt 13 „Ustawy o ochronie przyrody” Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt (ORZ) został zdefiniowany jako miejsce, w którym prowadzi się leczenie i rehabilitację zwierząt dziko występujących, wymagających okresowej opieki człowieka w celu przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego. Warunki leczenia i rehabilitacji zwierząt w ORZ powinny odpowiadać ich potrzebom biologicznym, a zwierzęta nie mogą być sprzedawane. W ORZ nie powinno się przetrzymywać zwierząt, które w opinii lekarza weterynarii nie będą nigdy zdolne do życia na wolności.

W Polsce wedle wykazu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska działa 88 ORZ, w tym 8 w naszym województwie. Zgodnie z intencją ustawodawcy, ORZ wydają się być racjonalną odpowiedzią na problemy wynikające z sąsiedztwa człowieka i dzikiej przyrody.

Zaplecze prawne ORZ:

- Art. 1. 1. Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę.
- Art. 2.1. Zwierzęta wolno żyjące stanowią dobro ogólnonarodowe i powinny mieć zapewnione warunki rozwoju i swobodnego bytu, [...] (Ustawa o ochronie zwierząt)
- Art. 4. 1. Obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym. (Ustawa o ochronie przyrody)

Etyka troski – bardziej emocjonalna, relacyjna, niż racjonalna, teoretyczna, normatywna

U podstaw rozważań leży uznanie zwierząt, jako zdolnych do odczuwania autonomicznych istot. Jeżeli uznamy, że każde zwierzę jest istotą czującą, co za tym idzie, jeżeli stwierdzimy, że zwierzęta odczuwają cierpienie i ból, nie możemy pozostawać obojętni ich na krzywdę.

Tak więc odwołujemy się tu do poczucia głębokiej troski o inne istoty i postawy, w której nie pozostajemy obojętni, a zauważamy i reagujemy na cierpienie, które dostrzegamy. Przez działania, które podejmujemy na rzecz zwierząt spełniamy fundamentalny obowiązek ochrony każdej istoty przed cierpieniem, zwłaszcza tym zawinionym przez ludzi. Jak pisze Peter Singer (1946) „*W żaden sposób nie da się uzasadnić moralnie lekceważenia cierpień jakiegokolwiek żywego stworzenia*”.

Tuż obok poczucia troski o losy innych istot, z którymi wspólnie zamieszkujemy ten świat jest poczucie odpowiedzialności za ich krzywdę. W myśl tego „*Wszyscy jesteśmy coś winni przyrodzie*” Paul W. Taylor (1923 – 2015) zajmujemy postawę, która w sposób praktyczny ma realizować zasady zadośćuczynienia za krzywdy wyrządzone przez gatunek Homo sapiens.

Możemy też rozważyć sprawę bardziej globalnie i z poziomu życia i odczuwania pojedynczej istoty przejść do myślenia o gatunkach, populacjach i świecie przyrody jako całości. W tym kontekście „*Dobre jest wszystko, co sprzyja zachowaniu integralności, stabilności i piękna wspólnot biotopowych. Złem jest to, co temu nie sprzyja*” Aldo Leopold (1887-1948).

Etyczne dylematy

Osoby, które opiekują się poszkodowanymi dzikimi zwierzętami, biorą odpowiedzialność za ich los. Działają na granicy życia i śmierci i stają przed sytuacjami, w których muszą o nich zdecydować. Decyzje o leczeniu, rehabilitacji, a także skróceniu cierpień są oparte na wiedzy medycznej, ale nie da się w nich uciec od namysłu etycznego i zestawienia ich z przekonaniami, które omawialiśmy powyżej.

Etyczne dylematy leczenia

- Segregacja gatunkowa, medyczna, eutanazja – rachunek hedoniczny: „wartość zwierzęcia” (biologiczna, estetyczna, kulturowa), a nieuniknione cierpienie, a koszty leczenia, a czas leczenia, a ryzyko dla innych zwierząt i ludzi.
- Karmienie zwierząt innymi zwierzętami – etyka środowiskowa niestety rozmija się tu z etyką ochrony zwierząt, nie tylko w ORZ, np. zwalczanie gatunków inwazyjnych

Edukacja etyczna – także jako element edukacji ekologicznej i społeczne

Przez swoją działalność możemy też spojrzeć na ORZ jako na platformę edukacji:

- etycznej i empatycznej – miejsce rozszerzania horyzontów moralnych, kształtowania wzorców, wartości, przekonań i postaw moralnych (wolontariat),
- przyrodniczej i ekologicznej – łącznik między edukacją formalną i nieformalną, miejsce bezpiecznego kontaktu z „dziką” przyrodą, okazja do nawiązania relacji.
- społecznej – katalizator kapitału społecznego (całe otoczenie społeczne ORZ, np. Ptasia straż).

Etyczne wątpliwości – czy to ma sens, a jeśli tak, to jaki?

Pomijając przekonania i postawy moralne zawsze rozważania sprowadzić należy do pytania głęboko filozoficznego – czy to ma sens?

Etyczne wątpliwości / SCEPTYCYZM

1. Skoro życie ludzkie jest najwyższą wartością, a system opieki zdrowotnej jest stale niedofinansowany, to dlaczego marnować środki i energię na leczenie zwierząt?
2. Pomaganie zwierzętom jest absurdalne skoro i tak na nie polujemy lub zabijamy w rzeźniach.
3. Wszystkich i tak nie uratujemy, to po co pomagać tym nielicznym i przypadkowym?

4. Znikoma liczba uratowanych zwierząt, które powrócą do natury i tak nie ma ekologicznego znaczenia (sporadyczne wyjątki).

Etyka kalkulacji vs etyka troski

1. Pomoc kosztuje, lecz niemożność uzyskania pomocy być może kosztuje jeszcze więcej np. zubożenie na cierpienie? ORZ uczą współczucia i troski, pośrednio także wobec ludzi.
2. Niekoniecznie ci sami ludzie polują, zabijają i pomagają zwierzętom w potrzebie, więc nie dla wszystkich ORZ to absurd.
3. Gdyby przyjąć darwinowskie kryteria przetrwania, to np. medycyna weterynaryjna prawie nie miałaby sensu, ludzka też wątpliwa?
4. Dla zachowania gatunków ORZ być może nie mają większego znaczenia, ale dla zachowania człowieczeństwa, szacunku do siebie samego być może mają ogromne znaczenie?

Etyczny optymizm

Pomoc kosztuje, lecz brak możliwości pomocy być może kosztuje jeszcze więcej np. zubożenie na cierpienie. ORZ uczą współczucia i troski, także wobec ludzi. Dają nadzieję. Gdyby przyjąć darwinowskie kryteria walki o byt, to np. medycyna weterynaryjna prawie nie miałaby sensu, ludzka też wątpliwa. Niekoniecznie ci sami ludzie polują, zabijają i pomagają zwierzętom w potrzebie. Dla zachowania gatunków ORZ być może nie mają większego znaczenia, ale dla zachowania człowieczeństwa być może mają ogromne znaczenie.

A co by było gdyby ORZ nie było?

Pomyślmy teraz, że ośrodki rehabilitacji zwierząt przestają istnieć. Dalej dochodzi do zdarzeń w wyniku, których dochodzi do pokrzywdzenia dzikich zwierząt, ale nie ma miejsc, w których tym zwierzętom można pomóc. Jeżeli znów przyjmimy perspektywę zwierzęcia, każdego pojedynczego kosa, kruka, sarny, to w perspektywie ich życia działania, które pozwalają im żyć mają sens i jest to sens najgłębszy, leżący u podstaw działania ORZ.

opracowane na podstawie wykładu

Minimum Standard for Wildlife Rehabilitation

- omówienie aktualnych standardów opieki
nad dzikimi zwierzętami

Natalia Piotrowska

UWM, Olsztyn

**Natalia
Piotrowska**

UWM Olsztyn

Absrakt

słowa kluczowe:

minimalne standardy,

rehabilitacja

Absract

key words:

minimum standardys

rehabilitation

Studentka VI roku medycyny weterynaryjnej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, wieloletnia wolontariuszka Fundacji Albatros. Z pochodzenia szczecinianka, uprawia jazdę konną, lubi muzykę folkową, a w międzyczasie pogłębia swoją wiedzę o przyrodzie. Szczególnie ciekawi ją życie pszczoł.

Ekspansja człowieka i wynikające z niej przekształcenie naturalnych biotopów doprowadziły do wytworzenia nowych stosunków na linii przyroda-człowiek. Wiele gatunków uległo synantropizacji, bytując dziś bliżej ludzi, niż kiedykolwiek wcześniej. Sytuacja ta stawia przed nami nowe wyzwania na wielu płaszczyznach. Po pierwsze, w dziedzinie ochrony zdrowia i planowania urbanistycznego, po drugie, w aspekcie opieki nad dzikimi zwierzętami. Obecnie dominującą tendencją jest ujednolicanie wytycznych dla ośrodków rehabilitacji dzikich zwierząt - Minimum Standard for Wildlife Rehabilitation jest dokumentem, który te wytyczne omawia.

The expansion of man and the resulting transformation of natural biotopes have led to the creation of new relationships between nature and man. Many species have become synanthropized, being closer to humans today than ever before. This situation presents us with new challenges on many levels. First, in the field of health and urban planning, and second, in terms of the care of wild animals. Currently, the dominant tendency is to standardize guidelines for wildlife rehabilitation centers - the Minimum Standard for Wildlife Rehabilitation is the document that discusses these guidelines.

Omówienie aktualnego Minimum Standard for Wildlife Rehabilitation

Natalia Piotrowska

Studentka VI roku medycyny weterynaryjnej na UWM w Olsztynie

Streszczenie wykładu z dnia 9.12.2017 na III Międzynarodowej Konferencji nt. Działalności

Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt Dzikich w Polsce

Wstęp

Ekspansja człowieka i wynikające z niej przekształcenie naturalnych biotopów doprowadziły do wytworzenia nowych stosunków na linii przyroda-człowiek. Wiele gatunków uległo synantropizacji, bytując dziś bliżej ludzi, niż kiedykolwiek wcześniej. Sytuacja ta stawia przed nami nowe wyzwania na wielu płaszczyznach. Po pierwsze, w dziedzinie ochrony zdrowia i planowania urbanistycznego, po drugie, w aspekcie opieki nad dzikimi zwierzętami. Obecnie dominującą tendencją jest ujednolicanie wytycznych dla ośrodków rehabilitacji dzikich zwierząt. Ich unifikacja ma na celu ułatwienie pracy placówek, poprzez wypracowanie nowych, spójnych standardów, umożliwiających opiekę na wysokim poziomie, dostosowaną do lokalnych warunków ośrodka, gatunków w nim przetrzymywanych i przepisów prawnych, obowiązujących na danym obszarze.

Minimal Standards for Wildlife Rehabilitation

W 1989 roku Międzynarodowa Rada ds. Rehabilitacji Dzikich Zwierząt (National Wildlife Rehabilitators Association) wraz ze Stowarzyszeniem Rehabilitantów Dzikich Zwierząt (International Wildlife Rehabilitation Council) po raz pierwszy opracowała i opublikowała dokument, przedstawiający tak dokładne wytyczne dotyczące organizacji i prowadzenia ośrodków rehabilitacji.

Minimal Standards for Wildlife Rehabilitation, czyli Minimalne Standardy dla Ośrodków Rehabilitacji Dzikich Zwierząt są tekstem podlegający dynamicznym zmianom, będącym wyrazem postępu - znajdowania nowych rozwiązań w dziedzinach projektowania przestrzeni, zarządzania zasobami ludzkimi, opieki lekarsko-weterynaryjnej czy znakowania i klasyfikacji pacjentów. Obecne, czwarte już, wydanie, do druku trafiło w 2012 roku, głównie dzięki wysiłkom redakcyjnym DVM Ericy A. Miller. Ten ponad 100 stronicowy dokument składa się z siedmiu rozdziałów, poprzedzonych wstępem oraz załączników, zawierających gotowe schematy postępowania, tabele, czy informacje pomocne przy systematyzowaniu danych. Na jednej z pierwszych stron umieszczony został „Kodeks Rehabilitanta Dzikich Zwierząt”, o tyle ważny, że stanowi on swoistą esencję zasad, które powinny przyświecać organizatorom ośrodków. Orginalny tekst możemy przetłumaczyć:

1. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna utrzymywać wysokie standardy pracy, oparte na wiedzy i zrozumieniu zagadnień, wokół których się obraca. Winna jest ciągłego poszerzania swoich horyzontów, zdobywania informacji, poznawania metod i zapoznawania się z najnowszymi regulacjami w swojej dziedzinie.
2. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna być odpowiedzialna, sumienna i oddana sprawie, wciąż pracując nad poprawą jakości sprawowanej opieki.
3. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt zobowiązana jest do przestrzegania lokalnych, krajowych i wspólnotowych przepisów prawnych dotyczących środowiska naturalnego i opieki nad dzikimi zwierzętami oraz przepisów powiązanych z prowadzeniem ośrodka rehabilitacji.
4. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna pracować w sposób nie zagrażający jej własnemu zdrowiu i bezpieczeństwu.
5. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna wiedzieć, gdzie kończy się jej wiedza i w razie trudnych przypadków konsultować się z weterynarzem, bądź innym specjalistą.
6. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna szanować inne osoby, powiązane z nią branżowo, gdyż jedynie współdzielenie

osiągnięć i zdobywanej wiedzy prowadzi do zapewnienia zwierzętom wysokiego poziomu dobrostanu i rozwoju w dziedzinie ich rehabilitacji.

7. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt za swój cel powinna przyjąć sprawowanie nad nimi możliwie najlepszej opieki.
8. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna dążyć do zapewnienia im profesjonalnej i humanitarnej opieki na każdym etapie terapii, respektując ich dzikość i dbając o ich godne traktowanie, za życia, jak również po śmierci. Zwierzęta, które w przyszłości będą mogły zostać wypuszczone na wolność powinny być utrzymywane w warunkach najbardziej zbliżonych do naturalnych i przez możliwie najkrótszy czas. Te, których uwolnienie nie będzie nigdy możliwe, a nie mogą przysłużyć się edukacji, bądź być wykorzystywane jako mamki dla osieroconych zwierząt, czy do hodowli zachowawczej, mają prawo do eutanazji.
9. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna wspierać inicjatywy społeczne i być zaangażowana w szkolenie wolontariuszy i edukację publiczną. Jej głównym celem powinno być promowanie odpowiedzialnego podejścia do istot żywych i środowiska naturalnego.
10. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna angażować się w przedsięwzięcia mające na celu ugruntowanie wytycznych, dotyczących ochrony środowiska naturalnego.
11. Osoba zajmująca się rehabilitacją dzikich zwierząt powinna podchodzić do swojej pracy profesjonalnie, z uczciwością, w sposób spójny, ze współczuciem i oddaniem, będąc w pełni świadomą, że jej jednostkowe działania mają wpływ na cały obraz rehabilitacji dzikich zwierząt.

Treść dalszej części dokumentu bezpośrednio wynika z kodeksu, który niejako wyznacza ramy działania osoby zaangażowanej w rehabilitację dzikich zwierząt. Informacje zawarte w kolejnych rozdziałach tekstu są wynikiem blisko 30 letnich doświadczeń rehabilitantów z kilkunastu ośrodków i stanowią syntezę wiedzy z dziedziny biologii, medycyny, etologii i filogenetyki ze znajomością realiów działalności leczniczej.

Ich wspólne starania, miały na celu poprawę sytuacji dzikich zwierząt, poprzez zoptymalizowanie pracy ośrodków i wyznaczenie wspólnych, spójnych

standardów, ułatwiających pracę ich personelowi, niezależnie od zasobów ludzkich, budżetu, wielkości i zaawansowania technologicznego danej jednostki.

Minimalne Standardy zawierają wytyczne, odnoszące się do sposobu opieki nad poszczególnymi grupami zwierząt oraz podstawowe informacje dotyczące ich dobrostanu. Znajdują się w nich również schematy, umożliwiające dokonanie samooceny ośrodka i kontroli wewnętrznej jednostki, co znacznie ułatwia monitoring jej działania i umożliwia wprowadzanie zmian, warunkujących dalszy rozwój.

Omówienie „Minimalnych Standardów Procesu Rehabilitacji”:

Minimalne standardy procesu rehabilitacji obejmują szczegółowo opracowane zagadnienia takie jak:

- minimalne wymagania, które spełnione zostać muszą, aby opieka nad zwierzętami przebiegała prawidłowo
- minimalne podstawy wiedzy, które powinna posiadać osoba zajmująca się rehabilitacją
- utrwalanie i tworzenie bibliotek danych
- standardy dla tworzenia statystyk
- polityka weterynaryjna
- standardy dotyczące budynków

W sposób rzeczowy omówiono w nim, krok po kroku, postępowanie z pacjentem trafiającym do ośrodka, prezentując gotowy algorytm, ułatwiający natychmiastowe wdrożenie opieki nad zwierzęciem. Powinien on stanowić „szkielet” na którego podłożu poszczególne ośrodki mogły by formułować własne, zindywidualizowane schematy. „Wytyczne opieki podstawowej dla Ośrodków Rehabilitacji Dzikich Zwierząt”.

Krok 1:

Przyjęcie pacjenta (Zebranie wywiadu od osoby przekazującej zwierzę, Zapis informacji, Zapewnienie osobie, która dostarczyła zwierzę, materiałów informacyjnych)

Krok 2:

Stabilizacja pacjenta (Szybka ocena podczas przenoszenia do klatki, Badanie w kierunku urazu i w razie potrzeby, jego zaopatrzenie, Zapewnienie ciepła (jeżeli nie jest w hipertermii), Zapewnienie cichego miejsca do odpoczynku, Przygotowanie narzędzi niezbędnych do badania)

Krok 3:

Badanie wstępne (Waga, Temperatura (jeżeli możliwy pomiar), Oglądanie, Badanie węzłów chłonnych, Badanie naturalnych otworów ciała, Ocena stanu odżywienia i utrzymania)

Krok 4:

Leczenie wstępne (Zapewnienie płynów, Oczyszczenie i opracowanie ran, Stabilizacja złamań, Podanie leków (antybiotyki, leki sterydowe, itp.), Zapewnienie pokarmu, Przeprowadzenie lub skierowanie na badania dodatkowe (RTG, badanie krwi, kału itp.) oraz leczenie dodatkowe (zabiegi i operacje chirurgiczne)

Krok 5:

Intensywna rehabilitacja (Kontrola wagi, Codzienna pielęgnacja, odpowiednie żywienie, Leczenie, gdy niezbędne, Zapewnienie wygodnego, odpowiedniego środowiska, minimalizując kontakt z człowiekiem)

Krok 6:

Pośrednia rehabilitacja (ograniczona aktywność ruchowa) (Kontrola wagi, Codzienna pielęgnacja, odpowiednie żywienie, Leczenie, gdy niezbędne, Zapewnienie wygodnego, odpowiedniego środowiska, minimalizując kontakt z człowiekiem, Zapewnienie fizykoterapii, gdy niezbędne)

Krok 7:

Warunki przed wypuszczeniem (nieograniczona aktywność ruchowa) (Zapewnienie większych, zewnętrznych wybiegów, Kontrola wagi i kondycji ogólnej, Zapewnienie codziennej pielęgnacji, wprowadzenie żywienia

zbliżonego do naturalnego, Leczenie pierwotnych lub wtórnych ran, gdy niezbędne (powinno być ograniczone do minimum), Codzienne ćwiczenia, odpowiednie do gatunku)

Krok 8:

Wypuszczenie (Zapewnienie odpowiedniego, bezpiecznego transportu, Wybranie odpowiedniej pory/okresu roku (migracje, sezon rozrodczy itp.), Wybranie odpowiedniej pory dnia, Zapewnienie jedzenia, gdy niezbędne, Monitoring po wypuszczeniu, jeżeli możliwy)

Na przestrzeni ostatnich lat Ośrodek Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie stara się optymalizować swoją pracę, poprzez wdrażanie rozwiązań zawartych w dokumencie wydanym przez NWRA i IWRC. Działania Fundacji Albatros, początkowo skupione jedynie na leczeniu i rehabilitacji dzikich ptaków, poszerzone zostały o nowe obszary: edukację, integrację i wolontariat.

Ptaki, które ze względu na doznane urazy nie mogą zostać wypuszczone, utrzymywane są w wolierach Ptasiej Akademii. Realizuje ona tym samym dwa cele - po pierwsze, jest domem dla ptaków, które nie przeżyły by w środowisku naturalnym, po drugie - umożliwia prowadzenie edukacji ekologicznej, poprzez organizowanie warsztatów, głównie dla młodzieży szkolnej i dzieci.

Duży nacisk kładziony jest także na działania wolontariackie - rok 2017 jest rokiem, gdy zapoczątkowany został projekt pilotażowy, w ramach którego powołano Ptasią Straż, zajmującą się udzielaniem pierwszej pomocy rannym ptakom. Jej funkcjonowanie opiera się nie tylko na działaniach terenowych, ale też ma na celu pozyskanie sieci aktywnych partnerów i interesariuszy projektu takich jak: samorządy lokalne, publiczne służby powiadamiania, organizacje pozarządowe, straż pożarna, lekarze weterynarii, eksperci w zakresie biologii i ekologii, szkoły itp.

Poprzez projekt Symbiosis i pozyskane dzięki niemu fundusze Ośrodek Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie może wnieść swój wkład do rozwoju nowoczesnej edukacji ekologicznej w Polsce.

Omówienie rozdziału II – „Kontrola chorób”

W rozdziale drugim „Kontrola chorób” zawarto wskazówki dotyczące ochrony zdrowia zarówno zwierząt, jak i człowieka. Uwzględniono w nim i dokładnie omówiono wytyczne, których opracowanie miało na celu poprawę warunków epizootycznych w ośrodkach. Zostały w nim opisane sposoby ochrony przed rozprzestrzenianiem się chorób i standarty, których wprowadzenie miało by zapobiec transmisji chorób wewnątrz ośrodka - w tym szerzenia się epizootii i chorób odzwierzęcych. Poruszona została w nim również ważka kwestia odpowiedzialności za zdrowie publiczne, a także wymogi, określające procedury wypuszczania zwierząt na wolność. Rozdział ten zawiera wytyczne postępowania ze zwłokami padłych zwierząt i odpadami biologicznymi. Przedstawia podstawowe sposoby dezynfekcji, omawiając najczęściej spotykane substancje czyszczące i podstawowe techniki sprzątania.

W rozdziale trzecim ogólnie omówiono warunki, jakie powinny być spełnione dla zapewnienia rehabilitowanym zwierzętom należytego poziomu dobrostanu. Opisano w nim cechy, jakimi charakteryzować powinny się optymalne wybiegi i schronienia. Dokonano również podziału zwierząt, opartego o wskazania medyczne, na grupy o zróżnicowanej potrzebie ruchu, a co za tym idzie, wielkości klatki. Omówiono wpływ warunków klimatycznych i behawioru, wynikającego z filogenezy, na parametry schronień dla zwierząt.

Bardziej szczegółowe wytyczne zawarto w kolejnych rozdziałach - czwartym, piątym i szóstym, które zawierają odpowiednio: warunki, niezbędne do przetrzymywania ptaków, warunki niezbędne do przetrzymywania ssaków, warunki niezbędne do przetrzymywania gadów. Wytyczne, zawarte w tych rozdziałach określają wymiary klatek dla zwierząt i ich wyposażenie, oraz materiały, z których to klatki mogą by wykonane; zalecenia dotyczące wspólnego utrzymywania różnych gatunków; warunki mikroklimatu, jakie należy zapewnić poszczególnym grupom zwierząt;

Ostatni, siódmy rozdział opisuje sposób, w jaki powinno przebiegać wypuszczanie zwierząt na wolność; Zostały w nim również ujęte wytyczne odnośnie eutanazji tych spośród zwierząt, których, ze względu na rodzaj i rozległość urazu lub inne czynniki, np. choroby zakaźne, nie można przywrócić naturze.

Podsumowanie

Minimalne Standardy Rehabilitacji Dzikich Zwierząt to dokument, którego wdrożenie ma na celu nie wykazanie nieprawidłowości proceduralnych i wykluczenie małych ośrodków rehabilitacji, ale wręcz przeciwnie - ma umożliwić on wszystkim ośrodkom poprawę poziomu świadczonych usług, poprzez ujednolicenie norm i procedur oraz danie im jasnych wytycznych, co do sposobu rejestracji danych, opieki nad pacjentem, rodzaju niezbędnej infrastruktury i podejmowanych działań.

Podkreśla on również znaczenie, jakie dla rozwoju całej dziedziny, jaką jest rehabilitacja dzikich zwierząt, mają działania dydaktyczne i informacyjne oraz wymiana informacji między ośrodkami i zaangażowanymi specjalistami. Jest on dynamiczny i w swej istocie podlega zmianom, idąc z duchem czasu i szukając nowych, lepszych rozwiązań, aby zoptymalizować proces zdrowienia zwierząt, poprawić funkcjonowanie ośrodków i zapewnić ich dalszy rozwój oraz najlepszą realizację wspólnego celu, jakim jest przywrócenie jak największej ilości dzikich zwierząt na łono natury.

opracowane przez Natalia Piotrowska na podstawie wykładu i:

Minimum Standards for Wildlife Rehabilitation, Fourth Edition, 2012 edited by Erica A. Miller, DVM

Odchów ręczny jerzyków (*Apus apus*)

- badania nad dietą i odchowem
w warunkach sztucznych wraz z protokołem
odchowu ręcznego dla ośrodków rehabilitacji
zwierząt

Enric Fusté

BSc (Hons) MSc Wild Animal Biology MRSB
Katalonia, Hiszpania

Enric Fusté

BSc (Hons) MSc
Wild Animal
Biology MRSB

Biolog, rehabilitant dzikich zwierząt z 10-letnim stażem. Jego praca koncentruje się przede wszystkim na jednym konkretnym gatunku - Jerzyku Zwyczajnym

Prowadził projekt naukowy na temat diety i odchowu jerzyków skutkujący utworzeniem Protokołu Odpowiedniego Postępowania i Odchowu który został nabyty przed wiele ośrodków rehabilitacji w różnych krajach. Projekt ten miał również na celu zwalczania błędów dietetycznych popełnianych przez profesjonalistów oraz osób prywatnych przy odchowu jerzyków. Opublikowanie jego opartych na dowodach artykułów o konsekwencjach praktykowania niewłaściwych diet odbiło się sporym zainteresowaniem w środowisku, oraz wspomogło podniesieniu poziomu świadomości o niebezpieczeństwach płynących z błędnego żywienia.

Badania były prowadzone w Centrum Rehabilitacji Dzikich Zwierząt w Torreferrusie w Barcelonie, który przyjmuje rocznie ponad 10 000 zgłoszeń, oraz w Ośrodku Rehabilitacji dzikich zwierząt Aiguamolls w Gironie (1200 zgłoszeń rocznie). Torreferrussa przyjmuje rocznie ponad 2200 jerzyków, wśród których oprócz dorosłych przypadków przyjmuje się głównie pisklęta i podloty. Dodatkowo, poza pracą przy jerzykach posiada on rozległe doświadczenie w odchowu innych osieroconych gatunków.

Mówca na wielu międzynarodowych konferencjach w latach 2010-2017 obejmujących takie kraje jak: Wielka Brytania, Polska, Niemcy, Portugalia, Szwajcaria i Katalonia. Założyciel strony www.falciotnegre.com na której można znaleźć szczegółowe dane na temat prac związanych z jerzykami, oraz osoba odpowiedzialna za rozwój stron www.swift-help.org i <https://www.facebook.com/FalciotApusapus/>

Absrakt

słowa kluczowe:

jerzyki, młoczniki, odchów
jerzyków

Osierocone pisklęta jerzyka zwyczajnego (*Apus apus*) stanowią dużą część ptaków przyjmowanych przez europejskie ośrodki rehabilitacyjne dla dzikich zwierząt. Jest to gatunek niezwykle trudny w odchowie, głównie ze względu na konieczność doboru odpowiedniej dla tego gatunku diety.

Stosowanie diet nieopartych na owadach prowadzi do problemów zdrowotnych. Wskazują na to obserwacje Christiane Haupt z Mauersegler Klinik we Frankfurcie, która jest największym autorytetem w dziedzinie rehabilitacji jerzyka zwyczajnego w Europie. Negatywne konsekwencje nieodpowiedniej diety wykazuje też Enric Fuste w swoich badaniach, które tak jak i obserwacje osób zajmujących się odchovem jerzyków, wskazują jednoznacznie, że dieta oparta na pokarmie innym, niż składający się z owadów jest nie tylko nie zalecana, ale wręcz szkodliwa dla jerzyków.

Konsekwencje stosowania nieodpowiedniej (innej niż składająca się z owadów) diety w karmieniu jerzyków: Niedowaga, problemy z upierzeniem i deformacje wewnętrzne; Brak odruchu proszenia o pokarm, a w związku z tym problemy z karmieniem; Wysoka śmiertelność – przy stosowaniu nieodpowiedniej diety przeżywalność odchowywanych jerzyków to zaledwie 45%, a w przypadku diet opartych na owadach 75-85%; Nieprawidłowe odchody; Odmienne zachowanie; Problemy z utrzymaniem czystości – pisklęta brudzą się nieodpowiednim pokarmem;

Autor omawia badanie pokazujące negatywny wpływ diety nie składającej się z owadów na odchów jerzyków i wskazuje na diety dopuszczalne i zalecane dla tego gatunku.

Absract

key words:

jerzyki, młoczniki, odchów
jerzyków

The orphaned nestlings of the common swift (*Apus apus*) constitute a large proportion of the birds taken in by European wildlife rehabilitation centers. This species is extremely difficult to breed, mainly due to the need to choose a diet that is appropriate for this species.

The use of non-insect based diets leads to health problems. This is indicated by the observations of Christiane Haupt from the Mauersegler Klinik in Frankfurt, who is the greatest authority in the field of common swift rehabilitation in Europe. The negative consequences of an inadequate diet are also shown by Enric Fuste in his research, which, as well as the observations of people dealing with the rearing of swifts, clearly indicate that a diet based on food other than consisting of insects is not only not recommended, but even harmful to swifts.

Consequences of using an inappropriate (non-insect) diet in feeding Swifts: Underweight, plumage problems and internal deformities; Lack of reflex to ask for food, and therefore feeding problems; High mortality - with the use of an inadequate diet, the survival rate of reared Swifts is only 45%, and in the case of diets based on insects, 75-85%; Abnormal feces; Different behavior; Problems with keeping clean - chicks get dirty with inappropriate food;

The author discusses a study showing the negative impact of a non-insect diet on the rearing of swifts and points to the diets acceptable and recommended for this species.

Odchów ręczny jerzyków (*Apus apus*) – badania nad dietą i odchowem w warunkach sztucznych wraz z protokołem odchovu ręcznego dla ośrodków rehabilitacji zwierząt

Enric Fusté

Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa, Barcelona, Spain

Streszczenie wykładu z dnia 9.12.2017 na III Międzynarodowej Konferencji nt. Działalności

Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt Dzikich w Polsce

Wstęp

Jerzyk zwyczajny (*Apus apus*) stanowi jeden z liczniejszych gatunków, których osieroczone pisklęta trafiają do ośrodków rehabilitacji zwierząt dzikich. Ośrodek Torreferrusa Wildlife Rehabilitation Centre (Katalonia, Hiszpania) przyjmuje rocznie ponad 2200 młodych jerzyków zwyczajnych. Ze względu na fakt, iż jerzyki są gniazdownikami i w pisklęta naturze są zależne od rodziców odchów piskląt wiąże się z koniecznością ręcznego karmienia piskląt. Dobór diety przy tym odchowie jest kwestią niezwykle istotną w kontekście prawidłowego wzrostu i rozwoju piskląt.

Jerzyk zwyczajny to owadożerny gatunek wędrowny z rzędu Ielkowych, który większość swojego życia spędza w powietrzu. Jest monogamiczny i powszechnie gniazduje w obszarach miejskich. Duża część młodych jerzyków, które trafiają do ośrodków rehabilitacji, to młode, które wypadły z gniazda. Podaje się kilka okoliczności, w jakich do tego dochodzi:

- przypadkowe wypchnięcie młodych przez rodziców lub rodzeństwo;
- pisklęta wychylają się z gniazda uciekając przed gorącem i wypadają;
- przepychanki w gnieździe i rywalizacja;
- odrzucenie najsłabszego potomstwa dla zapewnienia udanego odchovu;

Odchowane jerzyki, które opuszczają ośrodki rehabilitacji muszą być w dobrej kondycji, tak by podołać migracji, która wiąże się z lotem na dużych wysokościach (często 2000 m n.p.m.), do której przystępują w niedługim czasie po opuszczeniu ośrodka. Przy określaniu szans młodych jerzyków na przeżycie bierze się pod uwagę stan upierzenia i wagę. W związku z tym wszelkie zaburzenie rozwoju młodych jerzyków, wpływają drastycznie na zagrożenie jego życia na wolności.

Odchów piskląt

Odchów piskląt każdego gatunku wiąże się z próbą jak najbardziej skutecznej symulacji warunków naturalnych, w jakich odchowywane by były przez rodziców. Jedną z najważniejszych kwestii dotyczącej odchovu jest bez wątpienia karmienie. W stanie idealnym opiekunowie powinni zapewnić pisklątom dokładnie takie pożywienie, jakie otrzymywałyby one od rodziców. W przypadku jerzyków i faktu iż są one gatunkiem owadożernym zapewnienie odpowiedniej diety oraz warunków bywa utrudnione.

Wydaje się, że oczywistym jest, że jerzyki jako ptaki owadożerne powinny być karmione pokarmem składającym się z owadów, jednak obserwacje doświadczeń z różnych ośrodków pokazują, że często ptaki te karmione są pokarmem dla zwierząt domowych lub mięsem. Na taki dobór diety wpływają różne czynniki, a w szczególności:

- Niewystarczająca znajomość biologii gatunku i przyjmowanie w stosunku, co do jerzyków praktyk, jakie są stosowane przy innych gatunkach;
- Czynniki ekonomiczne – zakup owadów wiąże się z większym nakładem finansowym niż mięsa, czy karmy dla zwierząt domowych;
- Karmienie owadami wymaga wypracowania specjalnych procedur dotyczących sposobów podawania i przechowywania pokarmu;

Ośrodki rehabilitacji zwierząt dzikich, które przyjmują na odchów jerzyki mogą napotkać problemy z ręcznym karmieniem dużej ilości piskląt, co wymaga czasu i dostępności odpowiedniej liczby pracowników oraz trudno z zapewnieniem odpowiedniego pokarmu (wysokie koszty, mała dostępność na rynku).

Nawet kiedy ośrodki zapewniają jerzykom pokarm składający się z owadów, często ogranicza się on do pojedynczych gatunków. Badania komercyjnie hodowanych insektów wskazują na niedobór wartości odżywczych, np. minerałów i w związku z tym konieczność dodatkowej suplementacji (Bernard & Allen 1997; Barke et al. 1998; Finke 2002; Finke & Winn 2004).

Największym ograniczeniem dotyczącym komponowania diety dla młodych jerzyków są koszty, to każe nam poszukiwać diet alternatywnych, aby zapewnić pisklątom, jak najlepsze warunki rozwoju i zwiększyć ich szansę na przeżycie.

Wszystkie te czynniki, poza samą trudnością wynikającą z odchowu piskląt gniazdowników, które w naturze są pod opieką rodziców, a w warunkach odchowu przez człowieka muszą być karmione ręcznie, wpływa na trudności związane z odchowem tego gatunku i na niską przeżywalność ptaków w przypadku błędów popełnionych przy doborze diety.

Badanie, Ośrodek Torreferrusa Wildlife Rehabilitation Centre

Badanie przeprowadzono pomiędzy lipcem i czerwcem 2008 i 2009 w ośrodku Torreferrusa Wildlife Rehabilitation Centre (Katalonia, Hiszpania) na 116 osieroconych pisklętach jerzyka zwyczajnego, które były odchowywane w ośrodku.

Porównano tempo wzrostu odchowywanych piskląt z wynikami ptaków wychowywanych w naturze. Pod uwagę brano ostateczną wagę po pierzeniu. Zmienną o największym wpływie na wynik badań miał być stan przyjmowanych piskląt. Przy odchowcie zastosowano 4 diety – kolejno:

- dieta oparta na zmielonym, wolnym od patogenów mięsie szczurów laboratoryjnych;
- sucha karma – dieta oparta na wysokobiałkowym, ubogim w węglowodany pokarmie dla kotów;
- świerszcze – bazująca na świerszczu domowym (*Acheta domestica*) i larwach barciaka większego (*Galleria mellonella*);

- mącznik – żywienie oparte na larwach mącznika młynarka (*Tenebrio molitor*);

116 piskląt jerzyka zostało podzielonych na 4 grupy żywieniowe (2 „owadzie” i 2 „nieowadzie”). Dodatkowo podawano podskórnie, w rejonie pachwiny, kompleks witaminy B (Complejo B8 Inyectable®, Laboratorios Calier SA, Hiszpania) co 10 dni, w obu grupach „owadzie”. Dawki pokarmu były ściśle związane z początkowym stanem piskląt.

Wymiary dorosłych ptaków używane jako odniesienie zostały zaczerpnięte ze źródeł ($41.5g \pm 2.42$). Wyniki wykazały istotne różnice w końcowej wadze, była ona wyraźnie mniejsza w wypadku ptaków nie karmionych owadami (dieta „szczurza”: $32.8g \pm 2.7$; sucha karma: $32.5g \pm 3.7$). Z kolei ptaki, którym podawano owady osiągnęły wymiary bliskie tym wzorcowym (świerszcze: $40.1g \pm 4.0$; mącznik młynarek: $40.3g \pm 3.1$). Rezultaty badania wskazują na konieczność modyfikacji diet nieopartych na owadach.

Wnioski z badania

Wyniki badania wskazują jednoznacznie na konsekwencje związane ze stosowaniem diet „nie owadzie”, tj. opartych na szczurzym mięsie i suchej karmie w przypadku odchowu jerzyka zwyczajnego. Widzimy, że waga i zdolność do lotu wypierzonych jerzyków odchowywanych na diecie składającej się z owadów była zbliżona do tej, jaką osiągają przedstawiciele tego gatunku w warunkach naturalnych. Natomiast w przypadku diety „nieowadziej” waga była znacznie niższa.

Ciekawą obserwacją jest fakt, że na diecie owadziej nawet pisklęta, które teoretycznie nie miały dużych szans na przeżycie, były wycieńczone i osłabione osiągnęły dobry wzrost, podczas gdy na diecie nie składającej się z owadów nawet dobrze rokujące pisklęta osiągnęły słabe rezultaty

W przyszłych działaniach powinniśmy promować badania nad przeżywalnością wypuszczanych jerzyków, by potwierdzić skuteczność odchowu i faktyczną przeżywalność ptaków poza ośrodkami rehabilitacji zwierząt. Wiedza, o tym że odchowane osobniki są w stanie przeżyć w naturze przez dłuższy czas oznaczałoby wstępny sukces podejmowanych przez ośrodki działań.

Przede wszystkim jednak należy dietę nie opartą na owadach uznać nie tylko za niezalecaną, ale szkodliwą dla jerzyków.

W grupie diet bazujących na owadach zasadniczo, proponuje się trzy różne diety, których stosowanie przynosi optymalne efekty:

- Dieta oparta na świerszczu: pisklęta karmi się głównie świerszczami i w mniejszej ilości, larwami barciaka większego, wzbogaconymi o witaminy i minerały, dodatkowo podaje się witaminę B Complex.
- Dieta oparta na mączniku młynarku: pisklęta karmi się głównie mącznikiem i w mniejszych ilościach i kiedy są dostępne stosuje się też inne owady (świerszcz, barciak, jedwabnik, karaczan i inne, dziko żyjące owady) wzbogacone o witaminy i minerały, dodatkowo podaje się witaminę B Complex.
- Dieta oparta na różnych gatunkach owadów: pisklęta karmi się mieszkanką różnych owadów: świerszcze, mączniki, muchy, barciaki, trutnie oraz inne, dziko żyjące owady (nie skażone środkami owadobójczymi), wzbogacone o witaminy i minerały.

Najlepszy sposób przechowywania świerszczy to zamrażanie ich. Można też kupić świerszcze uprzednio zamrożone, od zaufanego dostawcy. Bezpośrednio przed karmieniem i przed ich rozmrożeniem, warto umieścić je w pudełku i potrząsnąć tak aby usunąć odnóża, ułatwi to karmienie. Świerszcze rozmraża się w wodzie i podaje jerzykom pęsetą. Każdego dnia jedna z porcji powinna być wzbogacona preparatami witaminowymi i mineralnymi.

Mącznik młynarek, znacznie tańszy od świerszcza domowego, może stanowić doskonałą alternatywę jako bazowa dieta przy odkarmianiu młodych jerzyków. Mączniki przechowuje się żywe i karmi się je (pokarmem dla drobiu, warzywami, chlebem). Larwy mącznika topi się w wodzie i przy pomocy pęsety, podaje jerzykowi. Raz dziennie należy dodać do porcji mącznika witaminy i minerały.

opracowane na podstawie wykładu i niniejszych publikacji:

Jerzyki zwyczajne (Apus apus) odkarmiane ręcznie w ośrodku rehabilitacyjnym: ocena tempa wzrostu w zależności od diety. E. Fusté, E. Obon and L. Olid, opublikowane w JZAR.com – *Journal of Zoo and Aquarium Research*

Edyta Portjanko

Biologia i odchów najpopularniejszych gatunków ptaków wodnych

- praktyka pielęgniarza w ośrodku rehabilitacji zwierząt

Tadeusz Markos

Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt
w Jerzwałdzie

**Tadeusz
Markos**
Ośrodek
Rehabilitacji
Zwierząt
w Jerzwałdzie

Plastyk, leśnik, wieloletni pracownik Zespołu Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego i Wzgórz Dylewskich, z zamiłowania pasjonat przyrody

Prowadzi Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt wkładając w jego funkcjonowanie dużo serca i dużą część swojego życia. Dzięki ogromnemu doświadczeniu, zaangażowaniu, zmysłowi obserwacji i wrażliwości na otaczający go świat z dużym sukcesem przywraca swoich podopiecznych do środowiska naturalnego. Opowiadając o zwierzętach i przyrodzie nadaje im antropomorficzny, humorystyczny akcent, dzięki czemu słuchać z zaciekawieniem chłonie przekaz i zostaje „zarażony” dobrą energią i wrażliwością na otaczający świat. Od ponad 30 lat związany jest z pojezierzem iławskim, gdzie wciąż zauroczony jest różnorodnością i niepowtarzalnością tego regionu. Ośrodek funkcjonuje od roku 1996 początkowo funkcjonował na bazie zezwoleń czasowych Ministra Środowiska, potem, jak wszystkie powstałe Ośrodki otrzymał zezwolenie stałe na taką działalność.

Apiterapia w leczeniu dzikich zwierząt

- zastosowanie produktów pochodzących od pszczoł w medycynie weterynaryjnej

**dr n. wet. Ewa Rumińska, Natalia Piotrowska,
Ewa Niewiarowska**

Ośrodek Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie

dr n. wet.
Ewa Rumińska

Ośrodek
Rehabilitacji
Ptaków Dzikich
w Bukwałdzie

**Natalia
Piotrowska**
UWM Olsztyn

**Ewa
Niewiarowska**
UWM Olsztyn

Dr n. wet. (praca na temat immunomodulacji u ptaków pod skrzydłami prof. Andrzeja Koncickiego), specjalista chorób zwierząt nieudomowionych, założycielka Ośrodka Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie, który został zarejestrowany w 2004 roku. Rocznie przyjmuje kilkuset pacjentów i od początku swojej pracy klinicznej z coraz większym zaangażowaniem i fascynacją stosuje w ich leczeniu apiterapię i fitoterapię. W 2006 roku z gronem przyjaciół powołała Fundację Pierwiosnek, które po kilku latach przemianowała się na Fundację Albatros i nieustająco pracuje w temacie ochrony dzikich zwierząt i edukacji.

Studentka VI roku medycyny weterynaryjnej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, wieloletnia wolontariuszka Fundacji Albatros. Z pochodzenia szczecinianka, uprawia jazdę konną, lubi muzykę folkową, a w międzyczasie pogłębia swoją wiedzę o przyrodzie. Szczególnie ciekawi ją życie pszczoł.

Studentka III roku medycyny weterynaryjnej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, wolontariuszka Fundacji Albatros. Miłośniczka wszelkich stworzeń małych i dużych oraz języka francuskiego. Gra na pozycji ścigającego w drużynie quidditch'a. Ślęczaczka, jednak jej serce skradły Warmia i Mazury.

Absrakt

słowa kluczowe:

miód, propolis,

apiterapia

Oskuteczności zastosowania produktów pozyskiwanych od pszczoł w medycynie powiedziano już dużo. Mimo iż wciąż pokutuje jeszcze postrzeganie apiterapii jako „medycyny alternatywnej”, coraz częściej jest ona używana w praktyce medycznej. Nową perspektywą daje szersze omówienie stosowania produktów pochodzenia pszczelego w medycynie weterynaryjnej. Miód i propolis z powodzeniem stosuje się w chirurgii i leczeniu ran, jako alternatywę do anybiotykoaterapii. Apiterapia wpisuje się w holistyczne podejście do medycyny. Jest nieskomplikowana w stosowaniu, nieinwazyjna, nie powoduje wzrostu antybiotykoodporności bakterii, zaś surowce pszczele są niedrogie, łatwe do pozyskania, a ich produkcja wspiera rynek lokalny. W ostatnich latach możemy zaobserwować spory wzrost zainteresowania tematyką zastosowania apiterapii w medycynie weterynaryjnej, co z pewnością przełoży się na wzrost liczby badań w tej dziedzinie.

Wiele z pośród produktów pszczelich, ze względu na ich właściwości może być wykorzystywanych w medycynie: miód, propolis, obnóża pyłkowe, pierzga, zasklep, mleczko pszczele. Z uwagi na cenę i łatwy dostęp najczęściej stosowane są miód, propolis i pyłek pszczeli. W wykładzie zostały przedstawione właściwości tych produktów w kontekście zastosowania w medycynie weterynaryjnej.

Produkty pszczele wzmacniają działanie, a jednocześnie niwelują skutki uboczne stosowania leków syntetycznych. Aktywność niektórych antybiotyków stosowanych miejscowo wzrasta kilka-kilkanaście razy w obecności etanolowego wyciągu z propolisu.

Absract

key words:

honey, propolis,

apytherapy

A lot has already been said about the effectiveness of the use of products obtained from bees in medicine. While the perception of apitherapy as an „alternative medicine” is still lingering, it is increasingly being used in medical practice. A new perspective is provided by a broader discussion of the use of apiculture products in veterinary medicine. Honey and propolis are successfully used in surgery and wound healing as an alternative to antibiotic therapy. Apitherapy is part of a holistic approach to medicine. It is uncomplicated to use, non-invasive, does not increase the antibiotic resistance of bacteria, and bee raw materials are inexpensive, easy to obtain, and their production supports the local market. In recent years, we can observe a significant increase in interest in the subject of apitherapy in veterinary medicine, which will certainly translate into an increase in the number of research in this field.

Many of the bee products, due to their properties, can be used in medicine: honey, propolis, pollen deposits, bee bedding, royal jelly. Due to the price and easy access, the most commonly used products are honey, propolis and bee pollen. The lecture presents the properties of these products in the context of their application in veterinary medicine.

Bee products enhance the action and at the same time reduce the side effects of using synthetic drugs. The activity of some topically applied antibiotics increases several-dozen times in the presence of ethanolic propolis extract.

Apiterapia w leczeniu dzikich zwierząt – zastosowanie produktów pochodzących od pszczoł w medycynie weterynaryjnej

**dr n. wet. Ewa Rumińska, Natalia Piotrowska,
Ewa Niewiarowska**

Ośrodek Rehabilitacji Ptaków w Bukwałdzie

Streszczenie wykładu z dnia 9.12.2017 na III Międzynarodowej Konferencji nt. Działalności

Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt Dzikich w Polsce

Wstęp

O skuteczności zastosowania produktów pozyskiwanych od pszczoł w medycynie powiedziano już dużo. Mimo iż wciąż pokutuje jeszcze postrzeganie apiterapii jako „medycyny alternatywnej”, coraz częściej jest ona używana w praktyce medycznej. Nową perspektywą daje szersze omówienie stosowania produktów pochodzenia pszczelego w medycynie weterynaryjnej. Miód i propolis z powodzeniem stosuje się w chirurgii i leczeniu ran, jako alternatywę do anybiotykoaterapii. Apiterapia wpisuje się w holistyczne podejście do medycyny. Jest nieskomplikowana w stosowaniu, nieinwazyjna, nie powoduje wzrostu antybiotykooodporności bakterii, zaś surowce pszczele są niedrogie, łatwe do pozyskania, a ich produkcja wspiera rynek lokalny. W ostatnich latach możemy zaobserwować spory wzrost zainteresowania tematyką zastosowania apiterapii w medycynie weterynaryjnej, co z pewnością przełoży się na wzrost liczby badań w tej dziedzinie.

Wiele z pośród produktów pszczelich, ze względu na ich właściwości może być wykorzystywanych w medycynie: miód, propolis, obnóża pyłkowe, pierzga, zasklep, mleczko pszczele. Z uwagi na cenę i łatwy dostęp najczęściej stosowane są miód, propolis i pyłek pszczeli. W wykładzie zostały przedstawione właściwości tych produktów w kontekście zastosowania w medycynie weterynaryjnej.

Zastosowanie miodu

Właściwości miodu, czyli duża ilość cukrów, kwaśny odczyn, zawartość lizozymu, olejków eterycznych, związków flawonoidowych, powodują, że miód działa przeciwbólowo, oczyszcza ranę z chorej tkanki, stymuluje cykl komórkowy, zmniejsza objawy stanu zapalnego, przyspiesza wchłanianie płynu obrzękowego, w tym ropy, chroni przed wtórnymi zakażeniami.

Poza tym miód jest również używany do poprawy odporności miejscowej, zabezpieczenia przed muszycą czy leczeniu ran po porażeniu prądem elektrycznym. Zaskakująco dobre efekty daje też użycie miodu w leczeniu ran starych, mocno zanieczyszczonych z martwicą, często spotykanych u pacjentów ośrodków rehabilitacji dzikich zwierząt.

Właściwości miodu:

- wysokie ciśnienie osmotyczne / duża ilość cukrów /
- kwaśny odczyn / pH = 4,1 - zawiera kw. organiczne /
- oksydaza glukozy / ważne, by miód nie zawierał katalazy z pyłku! /
- lizozym, apidycyna, olejki eteryczne, zw. flawonoidowe, garbniki katechinowe, kw. benzoesowy

Miód wykazuje też właściwości antybiotyczne, stymuluje procesy regeneracyjne, aktywuje procesy detoksykacyjne. Z powodzeniem stosowano miód w przypadku infekcji bakteriami gram-dodatnimi (gronkowce, paciorkowce) oraz gram-ujemnymi (Escherichia coli, Klebsiella pneumoniae, Proteus vulgaris, Salmonella typhi i in.) jak również w zwalczaniu prątków gruźlicy, grzybów z rodzaju Candida, czy laseczek wąglika.

Najlepsze pod tym względem są miody ze spadzi iglastej, nektarowo-spadziov, gryczany i lipowy. W praktyce weterynaryjnej miód można stosować także w przypadku nieżytów jelit o nieznanej lub złożonej etiologii - pojenie roztworami miodu, w okulistyce – zakraplanie płynnego miodu do worka spojówkowego, immunostymulacji – odżywianie, jako opatrunek przy ropnych schorzeniach skóry, odleżynach i oparzeniach. Pomocny jest również w przypadku zatruć.

Zastosowanie miodu, oparte o studium przypadków z leczenia pacjentów w Ośrodku Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie.

Zastosowanie w przypadku nieżytów jelit o nieznanej lub złożonej etiologii - pojenie roztworami miodu. Sposób przygotowania: 1 łyżka stołowa miodu/szklankę przegotowanej wody o temp. maks. 40 ° C, rozpuścić, pozostawić na min. 20 min.

Inne zastosowania:

- okulistyka - miód płynny, zakraplany 1-2 gtt. do worka spojówkowego 3-2 x dziennie, przez kilka tygodni
- immunostymulacja, odżywianie
- ropne schorzenia skóry - opatrunki otwarte lub zamknięte, zmieniane 2x dziennie, ok. 2 tyg.
- odleżyny - miód pod suchy opatrunek, co 2-3 dni
- oparzenia
- zatrucia

Zastosowanie propolisu

Kolejnym surowcem pszczelim stosowanym w medycynie jest propolis. Jego pozytywne oddziaływanie na komórki i tkanki widać poprzez stymulację procesów mitotycznych, syntezę białek, zwiększenie wydolności metabolizmu komórkowego i przyspieszenie procesu tworzenia ziarniny.

Propolisu używa się, w przypadku uszkodzeń kości i złamań, ponieważ przyspiesza odnowę tkanki chrzęstnej włóknistej i chrzęstnej, przyspiesza powstawanie blizny kostnej, nasila tworzenie kostniny oraz wzbogaca w sole wapnia i fosforu.

Jego aktywność cytostatyczną potwierdzono w badaniach na myszach z nowotworem Erlicha. Te, którym podawano wyciąg etanolowy z propolisu w postaci iniekcji przeżywały dłużej, niż myszy leczone bleomycyną. Ważną właściwością propolisu jest jego działanie przeciwutleniające.

Wyciąg etanolowy z propolisu wychwytuje wolne rodniki, ma silniejsze właściwości przeciwutleniające niż wit. E, wzmacnia aktywność enzymów przeciwutleniających, chroni przed promieniowaniem jonizującym. Może on też być z powodzeniem używany jako naturalny antybiotyk w zwalczaniu gronkowców, paciorkowców, prątków gruźlicy i beztlenowców, jak również grzybów drożdżoidalnych, dermatofitów, niektórych wirusów i pierwotniaków.

Propolis w postaci roztworu etanolowego i maści stosuje się w leczeniu ran. Jest on również używany w immunostymulacji, regeneracji narządów mięszowych oraz wykazuje działanie przeciwzapalne i biobójcze, wzmacnia też skuteczność antybiotyków. Podsumowując, możemy wskazać następujące zastosowanie propolisu:

- Leczenie ran – roztwór etanolowy propolisu, maść propolisowa
- Pododermatitis
- W skojarzeniu z pyłkiem (preparaty gotowe)– immunostymulacja, regeneracja narządów mięszowych
- Ogólne działania przeciwzapalne i biobójcze – alternatywa dla antybiotykoterapii w leczeniu syndromów oddechowych
- Wzmocnienie działania antybiotyków

Leki syntetyczne stosowane z apiterapią

Produkty pszczele wzmacniają działanie, a jednocześnie niwelują skutki uboczne stosowania leków syntetycznych. Aktywność niektórych antybiotyków stosowanych miejscowo wzrasta kilka-kilkanaście razy w obecności etanolowego wyciągu z propolisu.

Skojarzone działanie propolisu i chemioterapeutyków (natamycyna, flucytozyna) wzmacnia ich działanie przeciwko *Candida albicans*. Skojarzone działanie propolisu i antybiotyków - aktywność niektórych antybiotyków stosowanych miejscowo (oksytetracyklina, gentamycyna, bacytracyna) na gronkowce złociste *S. aureus* wzrasta kilka - kilkanaście razy w obecności etanolowego wyciągu z propolisu.

Pyłek i propolis wspiera działanie leków hepato, neurotoksycznych stosowanych przy regeneracji narządów mięszowych.

Podsumowanie

Apiterapia wpisuje się w holistyczne podejście do medycyny. Jest nieskomplikowana w stosowaniu, nieinwazyjna, nie powoduje wzrostu antybiotykoodporności bakterii, zaś surowce pszczele są niedrogie, łatwe do pozyskania, a ich produkcja wspiera rynek lokalny.

opracowane na podstawie wykładu i niniejszych publikacji:

Zastosowanie produktów pszczelich w medycynie weterynaryjnej – nowy rozdział w historii apiterapii – realia i dalsze perspektywy rozwoju, Natalia Piotrowska, Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie

Przyczyny śmiertelności ptaków wodnych

w ośrodkach rehabilitacji zwierząt

Ewa Niewiarowska

Ośrodek Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie

**Ewa
Niewiarowska**

UWM Olsztyn

Absrakt

słowa kluczowe:

ptaki wodne

Absrakt

key words

birds

Studentka III roku medycyny weterynaryjnej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, wolontariuszka Fundacji Albatros. Miłośniczka wszelkich stworzeń małych i dużych oraz języka francuskiego. Gra na pozycji ścigającego w drużynie quidditch'a. Ślăzaczka, jednak jej serce skradły Warmia i Mazury.

Środowisko i specyfika życia ptaków wodnych powoduje, że w odróżnieniu do innych ptaków, są one narażone na pewne szczególne zagrożenia. Pacjenci z grupy ptaków wodnych, trafiający do ośrodków rehabilitacji są często przywożone w stanie bardzo ciężkim, krytycznym, co wynika z utrudnionego dostępu do nich przez osoby, które je znajdują. Spośród przedstawicieli gatunków żyjących w środowisku wodnym przyjętych do Ośrodka Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie w latach 2006-2016, najczęściej trafiały łabędzie nieme, mewy śmieszki, kaczki krzyżówki oraz żurawie. Leczone były też inne gatunki, takie jak: czajka, czapla siwa, mewa srebrzysta, mewa siwa, nurogęs, gągoł krzykliwy, nur czarnoszyi, czapla biała, rybitwa rzeczna, łyska, kokoszka wodna.

The environment and specificity of the life of water birds mean that, unlike other birds, they are exposed to certain specific threats. Patients from the group of waterbirds, who end up in rehabilitation centers, are often brought in a very serious, critical condition, which is due to the difficult access to them by people who find them. Among the representatives of the species living in the aquatic environment admitted to the Wild Birds Rehabilitation Center in Bukwałd in 2006-2016, the most common were mute swans, black-headed gulls, mallard ducks and cranes. Other species were also treated, such as: lapwing, gray heron, herring gull, gray gull, merganser, lesser doe, black-necked diver, great white heron, common tern, coot, water moose.

Przyczyny śmiertelności ptaków wodnych w ośrodkach rehabilitacji zwierząt

Ewa Niewiarowska

Ośrodek Rehabilitacji Ptaków w Bukwałdzie

Streszczenie wykładu z dnia 9.12.2017 na III Międzynarodowej Konferencji nt. Działalności

Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt Dzikich w Polsce

Streszczenie

Środowisko i specyfika życia ptaków wodnych powoduje, że w odróżnieniu do innych ptaków, są one narażone na pewne szczególne zagrożenia.

Pacjenci z grupy ptaków wodnych, trafiający do ośrodków rehabilitacji są często przywożone w stanie bardzo ciężkim, krytycznym, co wynika z utrudnionego dostępu do nich przez osoby, które je znajdują.

Spośród przedstawicieli gatunków żyjących w środowisku wodnym przyjętych do Ośrodka Rehabilitacji Ptaków Dzikich w Bukwałdzie w latach 2006-2016, najczęściej trafiały łabędzie nieme, mewy śmieszki, kaczki krzyżówki oraz żurawie. Leczone były też inne gatunki, takie jak: czajka, czapla siwa, mewa srebrzysta, mewa siwa, nurogęs, gągoł krzykliwy, nur czarnoszyi, czapla biała, rybitwa rzeczna, łyska, kokoszka wodna.

Z informacji podanych przez ośrodek rehabilitacji w Hiszpanii, specjalizujący się w leczeniu ptaków wodnych, wynika, że jedną z najczęstszych przyczyn trafiań ptaków do ośrodka są zatrucia pokarmowe. Z uwagi na to, że ptaki często szukają pożywienia na wysypiskach odpadów, dochodzi do zatruc neurotoksynami, czy środkami chemicznymi służącymi do zwalczania gryzoni. Ponad 30% przypadków kończy się śmiercią pacjenta.

Ptaki wodne trafiają dość często do ośrodków rehabilitacji z powodu chorób grzybiczych. Infekcje grzybami *Aspergillus*, *Candida* czy *Fusarium* często

rozwijają się u ptaków w wyniku stresu, niedożywienia, jak też osłabionych z powodu innych chorób.

Oczywiście ptaki wodne nie są wolne od zakażeń bakteryjnych. Stwierdza się infekcje bakteriami z rodzaju *Chlamydiaceae*, *Campylobacter* czy *Borrelia*, która trafia do organizmów ptaków wodnych za pośrednictwem pasożytujących na nich kleszczy.

Osłabienie układu odpornościowego oraz stres sprzyja rozwojowi chorób wirusowych układu pokarmowego, dróg oddechowych oraz skóry.

Szczególnie częstą przyczyną śmiertelności i zapadalności na choroby jest zaolejenie. Światowa skala śmiertelności nie jest znana, ale na samych wodach północnego Atlantyku każdego roku z powodu zaolejenia pada ponad milion ptaków. Niestety wyniki badań dotyczące ptaków wypuszczanych na wolność po oczyszczeniu z oleju wskazują u tych pacjentów przewlekłe, toksyczne czy immunologiczne problemy oraz wykazują większy procent śmiertelności od oczekiwanego i nie są zdolne do rozrodu przez rok lub więcej lat.

Znaczną śmiertelność u ptaków mogą wywołać pasożyty, gdyż wyniszczają organizm poprzez aktywność mechaniczną lub wydzielane metabolity. Ptaki wodne, szczególnie często są atakowane przez nicienie. Pasożyty bytujące we krwi ptaków wodnych nie są dobrze poznane, ale badania jednego z ośrodków rehabilitacji wykazały obecność pasożytów krwi u 29% pacjentów.

Mimo tego, że ptaki wodne są delikatnymi stworzeniami i trudnymi w leczeniu przypadkami monitoring wypuszczonych pacjentów niejednokrotnie wykazuje przeżywalność przez co najmniej kilka lat i powodzenie w rozmnażaniu.

opracowane na podstawie wykładu - Ewa Niewiarowska

FUNDACJA ALBATROS

Bukwałd 45a, 11-001 Dywity / KRS 0000263522

kontakt:

info@falbatros.pl

+48 664 173 828 / +48 664 950 458

www.falbtaros.pl

Konferencja i opracowanie materiałów sfinansowane w ramach realizacji projektu „Symbiosis – ochrona ex-situ gatunków zagrożonych i edukacja ekologiczna w działalności polskich ośrodków rehabilitacji zwierząt – wzmocnienie potencjału sieci ośrodków na Warmii i Mazurach”

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Fundusz Spójności

